

NYA BOSTÄDER I PERSBACKA

Särskild utredning

Varva 7:1 och 1:65

Hille socken

Gävle kommun

Gästrikland

2014

*Maria Björck
med bidrag av Anders Altner*

NYA BOSTÄDER I PERSBACKA

Särskild utredning

Varva 7:1 och 1:65

Hille socken

Gävle kommun

Gästrikland

2014

Rapport 2014:15

Maria Björck

med bidrag av Anders Altner

Länsmuseet Gävleborgs rapportserie

Rapportserien innefattar rapporter inom länsmuseets verksamhetsområden arkeologi, bebyggelsehistoria, byggnadsvård, kulturmiljövård, etnologi, konst- och kulturhistoria.

Du kan själv ladda hem rapporter i PDF format från länsmuseets hemsida eller beställa kostnadsfritt i PDF format inger.eriksson@xlm.se eller 026-65 56 06.

Rapporter (tryckt), böcker och mycket annat kan Du köpa/beställa i länsmuseets butik butik@xlm.se eller 026-65 56 35.

Utgivning och distribution:

Länsmuseet Gävleborg

Box 746, 801 28 Gävle

Tel 026-65 56 00

www.lansmuseetgavleborg.se

© Länsmuseet Gävleborg 2014

Omslagsbild: Vy över den västra delen av utredningsområdet. Foto: Maria Björck

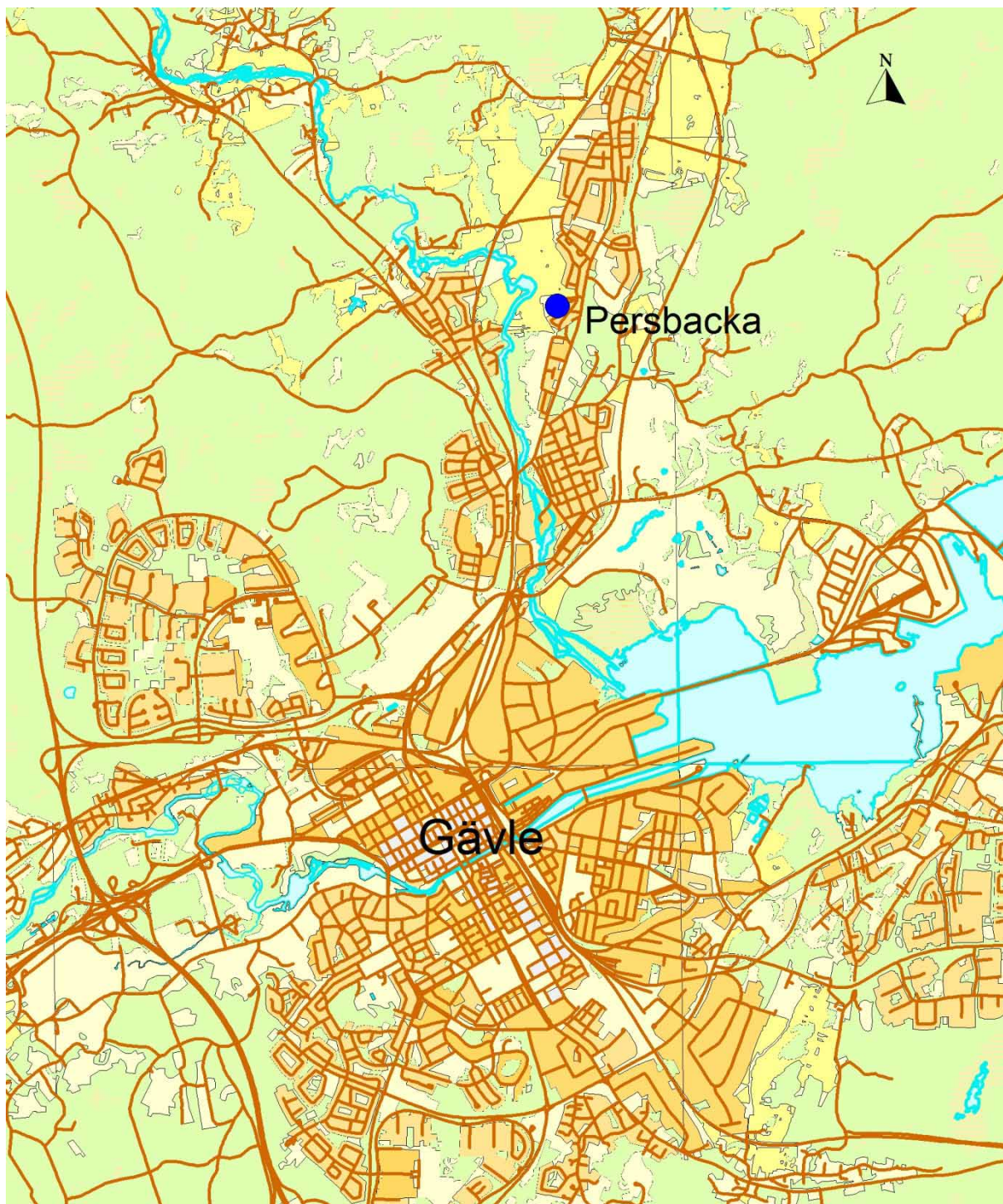
Allmänt kartmaterial från Lantmäteriverket. Medgivande MS2010/01366.

ISSN 0281-3181

Print: Länsmuseet Gävleborg

INNEHÅLL

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	5
Målsättning och metod.....	5
Topografi och fornlämningsmiljö.....	7
Resultat.....	10
Administrativa uppgifter.....	11
Bilaga Schaktlista	12

Figur 1. Platsen för utredningen är markerad med en blå punkt, skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

Länsmuseet Gävleborg har utfört en särskild arkeologisk utredning etapp 2 i Persbacka på fastigheten Varva 7:1 och del av 1:65, Hille socken i Gävle kommun, Gästrikland. Utredningen var föranledd av att BoKlok planerar att uppföra bostäder. Inom det 12 000 kvadratmeter stora utredningsområdet upptogs 17 schakt, med en totalyta av 209 kvadratmeter. Större delen av utredningsområdet uppvisar omfattande markskador och stora mängder avfall har deponerats i marken.

Inga forn- eller kulturhistoriska lämningar påträffades i utredningen. Ett område undantogs i utredningen på grund av den känsliga miljön i anslutning till allén. Detta område är inte utrett arkeologiskt (fig. 2, grått område).

INLEDNING

Länsmuseet Gävleborg har efter beslut av länsstyrelsen (431-2351-14) utfört en särskild arkeologisk utredning etapp 2 på fastigheten Varva 7:1 och del av 1:65, Hille socken i Gävle kommun, Gästrikland. Utredningen var föranledd av att BoKlok planerar att uppföra flerbostadshus, radhus och parhus. Den ursprungliga bebyggelsen har tillhört en jordbruksfastighet och är nu avstyckad, flera av husen kommer att rivas. Utredningsområdet ligger mellan 15 och 20 meter över havet, området utgör ett bra läge för bosättning från järnåldern och fram i tiden.

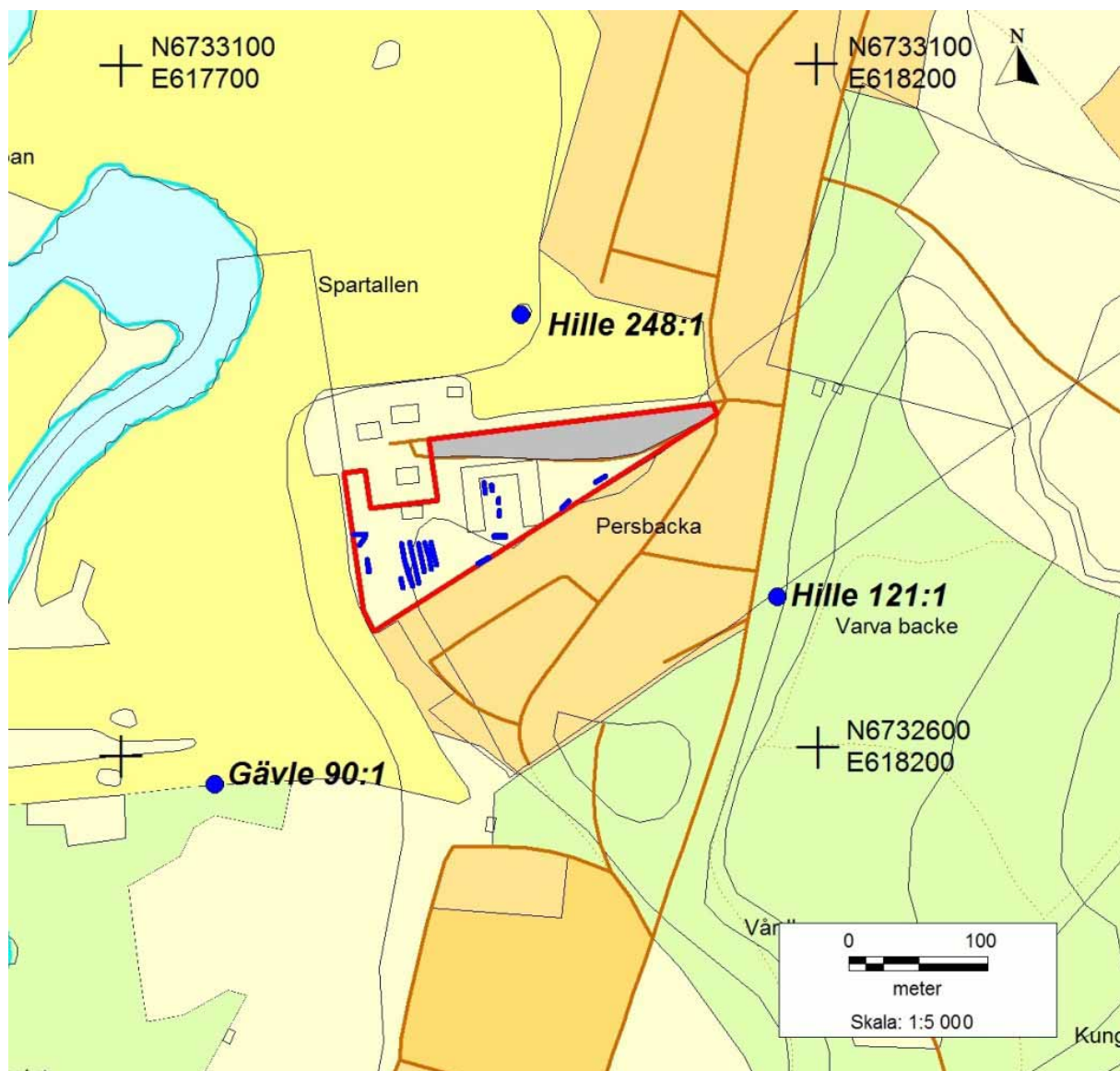
Utredningen gjordes den 16 och 22 april 2014 av Maria Björck och Anders Altner. Kostnadsansvarig var BoKlok.

MÅLSÄTTNING OCH METOD

Målsättningen med undersökningen var att utreda om det finns fornlämningar inom utredningsområdet.

Utredningen inleddes med en okulär fältinventering. Därefter upptogs sökschakt med traktorgrävare på de ytor som direkt berörs av exploateringen. Områden som undantogs var alléerna, grusvägar och där det fanns kablar.

Schakten beskrevs, fotades och mättes in innan de lades igen.

Figur 2. Utredningsområdet markerat med rött. Den grå ytan är undantagen i utredningen. Blå punkter är kända lämningar i fornlämningsregistret.

Figur 3. Upptagande av sökschakt. Foto: Maria Björck, taget från söder.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Utredningsområdet ligger på en naturlig större terrass mellan 15 och 20 meter över havet. Marken utgörs av sand. Området ligger några 100 meter öster om Testeboån. Inom utredningsområdet finns en större lönnallé och en mindre allé. Området består av brukningsvägar och tomtmark med bebyggelse från 1800-talet och framåt. Nivåerna över havet tyder på att området kan ha brukats för bosättning från äldre järnålder och framåt.

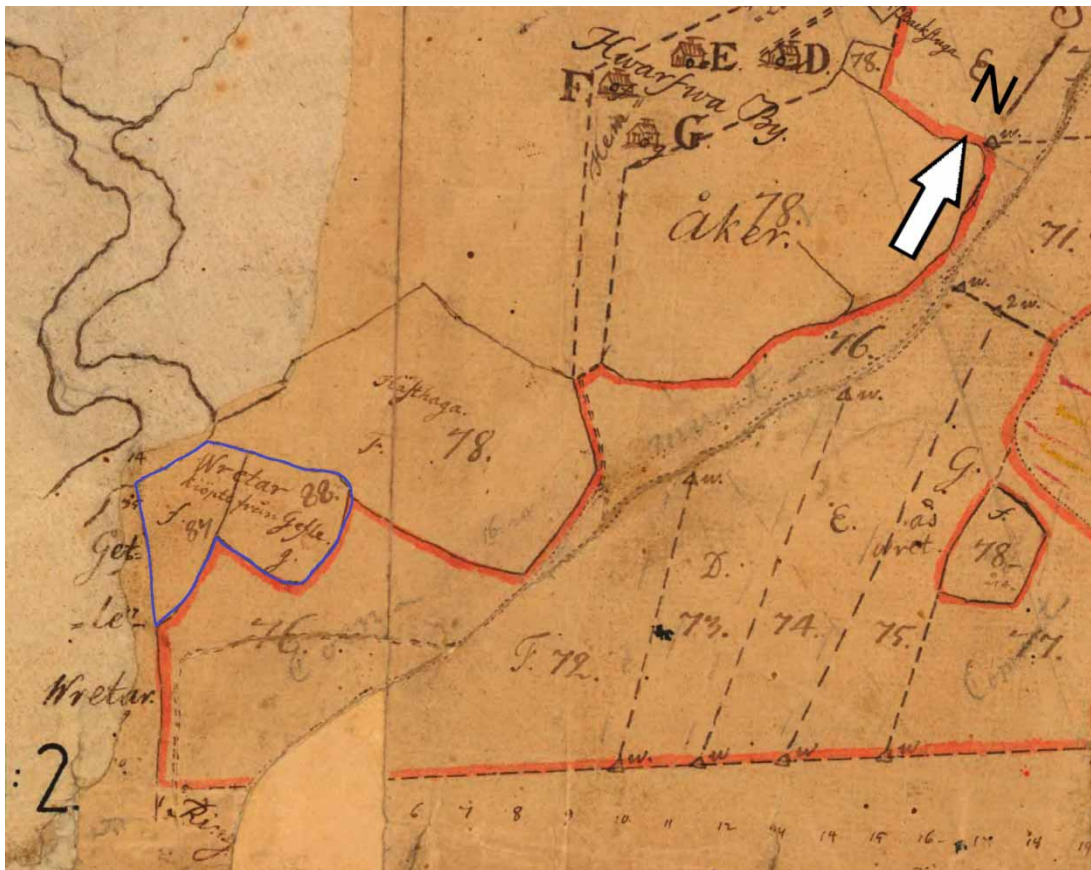
Hille socken är rik på lämningar från järnåldern, så som blästplatser och gravfält. Ett stort antal lämningar från järnåldern ligger direkt vid eller i nära anslutning till Testeboån. I närområdet till utredningsområdet finns gravfältet Hille 114:1 och blästplatsen Gävle 90:1. Inom utredningsområdet finns inga kända forn- eller övriga kulturhistoriska lämningar.

Det historiska kartmaterialet visar att utredningsområdet vid Persbacka gård, under första hälften av 1700-talet, utgjorts av ängsmark (fig. 4), tillhörande Varva by.

På 1787 års tomtdelningskarta (V20-25:3), tillhör marken hemmanet Nr 3, Dr. Hallencreutz, och utgör ett Prästbol. Vid denna tid kan på kartan ses att en byggnad (nytt ladställe) uppförts på fastighetsgränsen mot Testeboån och Gävle stads gamla vretar (fig. 5).

På 1812 års karta över Ersbacka gård har ytterligare byggnader tillförts och har nu tagit formen av en gårdsenhet (fig. 6). Den rödmarkerade byggnaden utgör mangårdsbyggnaden tillhörande Persbacka och står fortfarande kvar idag. Möjligen utgör något av de två mindre gulmarkerade byggnaderna den tidigare ladstället vilken tillkom under slutet av 1700-talet.

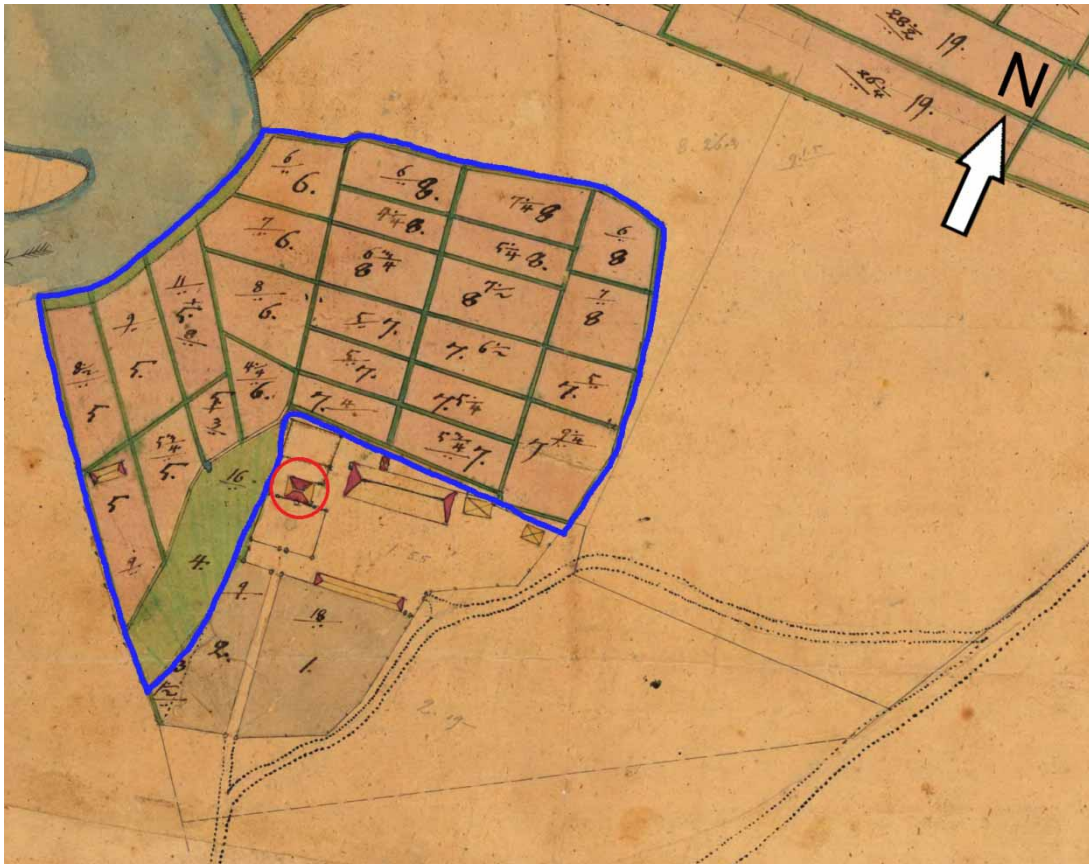
På 1892 års karta över Persbacka gård kan man urskilja viss förändring inom åkergränserna och att enstaka byggnader har försvunnit, medan andra har tillkommit öst om Gävle stads gamla vretmarker. Den tidigare byggnaden (nytt ladställe) vilken tillkom under slutet av 1700-talet, verkar nu ha försvunnit (fig. 7).

Figur 4. Detalj ur 1747 års delningskarta Hille socken (21-Hil-54). Gävle stads gamla vretmark markerat med blått.

Figur 5. Detalj ur 1787 års tomtdelningskarta Varva 1-4 (V20-25:3). Röd cirkel markerar nytt ladställe. Gävle stads gamla vretmark markerat i blått.

Figur 6. Detalj ur 1812 års karta över Ersbacka gård. Gävle stads gamla vretmark markerat i blått. Mansgårdsbyggnaden markerad i rött.

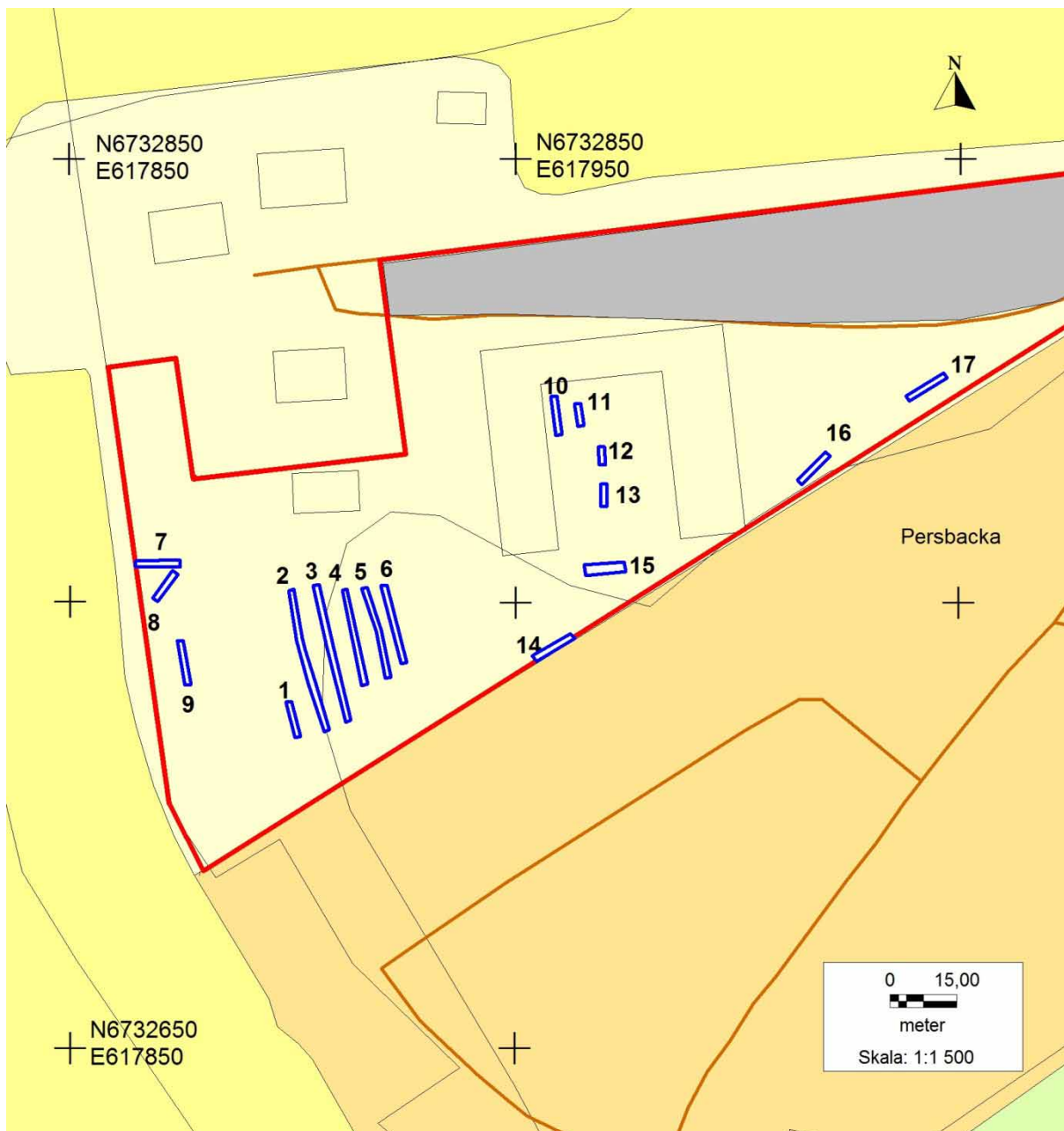

Figur 7. Detalj ur 1892 års karta över Persbacka gård med kvarvarande mansgårdsbyggnaden markerad i rött.

RESULTAT

Inom utredningsområdet upptogs 17 schakt, med en totalyta av 209 kvadratmeter (fig. 8). Marken där schakt 1 till 6 upptogs utgörs av sand, marken var i det närmaste intakt. Områdena där schakten 7 till 17 upptogs uppvisar stora markskador. Marken inom dessa ytor är kraftigt omgrävd och en betydande mängd avfall har demonterats inom dessa ytor. Störts mängd avfall påträffades i schakten 10 till 13. Inga forn- eller kulturhistoriska lämningar påträffades i något av schakten.

Inom det gråmarkerade området fick inga sökschakt upptas på grund av den känsliga miljön i anslutning till allén (fig. 8). Detta område är inte utrett arkeologiskt.

Figur 8. Schaktplan, inom det grå området fick schakt ej upptas.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr: 431-2351-14

Beslutsdatum: 2014-04-01

Länsmuseet Gävleborgs dnr: 1882/320

Uppdragsgivare: BoKlok

Undersökningstid: 16 och 22 april 2014

Projektledare Länsmuseet Gävleborg: Maria Björck

Personal: Anders Altner och praktikant Josefin Olsson

Fastighet: Varva 7:1 och 1:65 (del av)

Socken: Hille

Kommun: Gävle

Koordinater: N6732800 E617970 (Sweref 99 TM)

Karta: 67G 3bS

Exploateringsyta: 12 000 m²

Undersökt yta: 309 m²

Arkeologtimmar: 24 timmar

Digitala inmätningar: Maria Björck

Dokumentationshandlingar som förvaras i Länsmuseet Gävleborgs arkiv: Beslut och fotografier

Fynd:–

BILAGA SCHAKTLISTA

Schakt	Storlek	Djup	Beskrivning
1	8x1,4 m	0,4 m	odlingslager 0,3 m tjockt, sedan sandmark
2	32x1,4 m	0,2-0,3 m	odlingslager 0,3 m tjockt, sedan sandmark
3	31x1,4 m	0,25-0,35 m	odlingslager 0,2-0,3 m tjockt, sedan sandmark
4	20x1,4 m	0,3-0,35m	odlingslager 0,25-0,3 m tjockt, sedan sandmark
5	20x1,4 m	0,3 m	odlingslager 0,25 m tjockt, sedan sandmark
6	18x1,4 m	0,25-0,45 m	odlingslager 0,2-0,3 m tjockt, sedan sandmark
7	10x1,4 m	0,5-1,1 m	I slänt ner mot åker, påförda massor ca 0,4-1 m tjockt, sedan morän
8	9x1,4 m	0,3-1 m	påförda massor ca 0,8-0,9 m tjockt lager innehållande bl.a. skrot, sedan morän
9	10x1,4 m	0,8-1 m	påförda massor ca 0,8-0,9 m tjockt lager innehållande bl.a. skrot, sedan morän
10	12x1,4 m	1,4 m	påfört lager med bara skrot
11	5x1,4 m	1 m	påfört lager med bara skrot
12	4x1,4 m	0,8 m	påfört lager med bara skrot
13	4x1,4 m	0,8 m	påfört lager med bara skrot
14	9x1,4	0,25-0,3 m	stört sandlager, schaktningen fick avbrytas pga. kabel påträffades
15	9x2,3 m	0,3 m	stört sandlager
16	9x1,4 m	0,25-0,3	stört sandlager innehållande mindre mängder skrot, schaktningen fick avbrytas pga. närhet till kabel
17	10x1,4 m	0,45 m	stört sandlager innehållande mindre mängder skrot

LÄNSMUSEET GÄVLEBORG, BOX 746, 801 28 GÄVLE · TEL 026-65 56 00. WWW.LANSMUSEETGAVLEBORG.SE
BESÖKSADRESS: SÖDRA STRANDGATAN 20, GÄVLE